

TEATAJA

Haaslava valla infoleht

Nr 1 (140) jaanuar 2006

Ettevõtlus meie vallas

Teedel ja ehitusplatsidel võib tihti näha liikumas-töötamas OÜ Sahkar embleemi kandvaid masinaid, Lange küla küngaste tagant paistab aga möödujatele silma Lange-Vahe talu kõrged viljapunkrid ning tootmishooned. Alanud aasta esimeses vallalehes annab põgusa ülevaate nende ettevõtete ainuomanik ning juhataja Lauri Roosiorg, kes on ka teist koosseisu vallavolikogu liige. Eelmises koosseisus juhtis ta maakomisjoni tööd, praeguses on volikogu esimees.

Tutvusta ennast lehelugejatele!

Olen 30-aastane, sündinud Lange külas. Vahepealne elutee viis Tõrvandisse, sealt Tartu linna ja hiljem Langele tagasi. Esimesed neli klassi lõpetasingi Tartu Hugo Treffneri Gümnaasiumis, põhikooli aga Ülenurmel. Seejärel omandasin kutsekeskhariduse Põltsamaa Kodu- ja Põllutöökoolis. Olen abielus ja kahe poja isa. Abikaasa Mirja töötab sekretärina OÜ-s Sahkar, poeg Henri on 10 aastane ja õpib Ülenurme Gümnaasiumis, poeg Hardi on 6 aastane ja käib veel lasteaias.

Sinu tee ettevõtlusesse, millest see algas?

Algul nagu paljudel teistelgi - pruugitud autode vedamisega Saksamaalt. Seda sai tehtud ligemale kuus aastat. Kui aga kehtestati suured tollimaksud, kadus asja mõte ära ja tuli hakata otsima uusi väljundeid. Tulime abikaasaga tagasi Langele vanaema juurde elama, kus hakkasime kasvatama müügiks maasikaid, kapsaid ja kartuleid. Tasapisi ostsime maid juurde, paljudega sõlmisime rendilepingud. Talvel aga tekkis kodunt maanteele saamisega probleeme. Haarasin kinni naabrimehe soovitusel osta endale buldooser, millega saaks ka teistel teid lahti lükata. Kui veel vallavalitsusest kinnitati vajadust selle teenuse järgi, oligi asi otsustatud.

Lauri Roosiorg ja masinad tööotel

Ostsin traktori T-150K, registreerisin end FIE-na ja sõlmisin vallaga lepingu teede lumest puhastamiseks. See oli 1998 aastal. Kevadel pakuti teede hõõveldamist ja siis ostsin teehõõvli. Esimesel aastal olin ise masinatel juhiks, siis aga võtsin juba esimese mehe tööle. Ostsin juurde veel kalluri ja hakkasime osutama teeremondi teenuseid.

Millal asutasid OÜ Sahkari ja millega põhiliselt tegelete?

1999 aastast kanname OÜ Sahkar nime. Kui esimesel aastal oli meie käive 220 tuhat krooni, siis 2005 aasta käive oli juba 25 milj krooni. Tänapäevaks on töötajate arv kasvanud 15-ni, täienenud on masinapark. Nüüd on meil kolm laadurit, kaks roomikekskavaatorit, neli kallurit, hõõvel, buldooser, teerullid ja muud tee-ehitusseadmed. Peamisteks teenusteks on teede, platside ja välisvõrkude ehitus ning hooldus, tänava- ja äärekivide paigaldus, mulla- ja kaevetööd, liiva, kruusa ja killustiku müük, masinate rent. Viimastest suurematest töödest võib mainida Kambja Põhikooli ümbritsevate teede ja platside ning staadioni ehitamist, Tartu Keskkonnajärgu I järgu ehitust, uute elamurajoonide teede ja välistrasside ehitamist, ARK Tartu büroo ümbruse platside ehitust ja Jaamamõisa elamurajooni teede ehitust. Teehooldust teeme viies Tartumaa vallas.

Milliga tegeleb Lange-Vahe talu?

Koos renditavate maadega harime ca 850 hektarit põllumaad, kus kasvatame põhiliselt teravilja ja rapsi. Talus töötab 5 inimest ja möödunud aasta käive oli 6 milj krooni. Põllumajanduslikuks tootmiseks olen palju abi saanud Sappardi toetustest ja ka sellest, et Sahkar OÜ-l hakkas hästi minema.

Oled lühikese aja jooksul suutnud kaks tugevat ettevõtet moodustada, osaled vallaelu juhtimises. Kas Sul jätkub veel aega ka hobideks?

Henri Roosiorg võistlushoos

Olen tehnikahuviline ja koolipõlves sõitsin kardiga. Nüüd olen poeg Henrile mehaanikuks. Henri alustas motokrossiga 2003 aastal ja sõidab 65 cm³ klassis. Möödunud aastal saavutas ta Eesti meistrivõistluste arvestuses II koha. Võimalustel käime perega reisimas.

Täna Sind antud ülevaate eest ning soovin jätkuvat edu!

Tänu ka minu poolt ja vallarahvale soovin tugevat tervist, kordaminekuid ettevõtmistes ja palju õnne!

Jüri Raudseping
vallavanem

Sotsiaalosakond annab teada

Hooldajatoetuse määramisest

Eelmise aasta algus tõi muudatusi sotsiaalhoolekande seaduses, käesoleva aasta aprillikuul möödub aasta, kui kohalikele omavalitsustele anti 18-aastaste ja vanemate puudega inimeste hooldajatoetuse määramine ja maksmine kohaliku omavalitsuse volikogu poolt kehtestatud tingimustel ja korras.

Iga muutus võib kaasa tuua arusaamatusi ja tihti ka mõistmatust. Sotsiaalosakond püüdis enda poolt teha kõik, et info oleks mõistetav ja kättesaadav kõigile. Lähtusime põhimõttest, et iga puudega inimese vajadused on erinevad, igit juhtumit vaatlesime abivajaja vajadustest lähtuvalt. Lisaks kohaliku omavalitsuse võimalustele on olulisel kohal inimese enda ja pereliikmete vastutus.

Puue määratakse isikule tervislikust seisundist lähtuvalt eelkõige lisakulutuste hüvitamiseks tema iseseisvaks toimetulekuks. Kõrvalabi ja juhendamise vajadusel on raske ja sügava puudega isikul võimalus taotleda hooldaja määramist. Oluline on teada, et puudega isikute hooldaja määramine on jätkuv ja pidev protsess. Vajadus hoolduse seadmise järele võib ilmuda väga erinevatel põhjustel. Näiteks kui eelnevalt raske või sügava puudega isiku iseseisva toimetuleku kindlustas abivahend, siis nüüd tervisliku seisundi halvenemisel ei piisa enam abivahendist, vaid vajadus on kõrvalabi ja juhendamise järele. Sellisel juhul tuleb pöörduda vallavalitsuse sotsiaalosakonda avaldusega hooldaja määramise kohta.

Raske või sügava puudega isikule hooldaja määramise näol ei ole tegemist töösuhtega hooldaja ja kohaliku omavalitsusüksuse vahel, vaid vabatahtlikkuse ja vastastikuse kokkuleppe alusel tekkinud abistatava – abistaja suhtega, ühe inimese abistamisega teise isiku poolt. Abivajaja või tema pereliikmed valivad tavaliselt abistaja välja lähedaste isikute ringist. Kohaliku omavalitsuse rolliks on seda suhet toetada ja selle üheks võimaluseks on toetuse maksmine hooldajale.

Hooldajatoetuse maksmine ei lahenda raske ja sügava puudega inimese hooldamist ja põetamist. Kurb on tõdeda, et peale trauma, insuldi, infarkti jm järgse seisundi ravi kestab raviasutuses 7-14 päeva, kuid tervenemise, taastumise ja kohanemise aeg on teadaolevalt palju pikem. Aktiivsele raviperioodile peaks järgnema taastus – hooldusravi spetsiaalses raviasutuses. Tänapäevane seis on problemaatiline, sest hooldamine ja taastusravi on kättesaadatud ravikindlustuse poolt rahastatud kohtadel. Heal juhul on võimalus vajalikku hoolduspõetust saada tasulistel kohtadel, kusjuures hoolduspäeva maksumuseks on 175 krooni ja neidki kohti napib.

Kõik me soovime terved olla ja ise oma eluga toime tulla, kuid kahjuks tabavad õnnetused ja haigused ka kõige paremas elueas inimesi. Seepärast on hästi oluline riiklikult tagada taastus- ja hooldusravi, et võimalikult kiiresti toimuks tervenemine või isiku parem iseseisvam toimetulek. Riik on andnud need tõsised probleemid lahendada omavalitsustele ja isikule endale ning pereliikmetele. Nüüd olenebki kõigest osapooltest, milliseid võimalusi saab kasutada. Sotsiaalosakond näeb ühe võimalusena puudega inimeste, hooldajate ja pereliikmete koolitamist. Olulisel kohal on informatsioon abivahendite ja eneseabi võimaluste ning soodustuste kohta. Raske ja sügava puudega inimese

hooldamine nõuab lisaks soovile abivajajat aidata ka erinevaid oskusi ja kogemusi.

Toimetulekutoetus

Toimetulekutoetust saavad taotleda isikud, kes on töötud, väikese sissetulekuga ning kellel jääb peale eluasemekulude tasumist minimaalsete tarbimiskulude katmiseks ühe isiku kohta alla riiklikult kehtestatud toimetulekupiiri. Toimetulekutoetuse taotlemiseks peab isik igakuiselt, hiljemalt 20. kuupäevaks esitama sotsiaalosakonda avalduse, töötu kaardi, pereliikmete koosseisu, sissetuleku, eluasemekulude maksmise dokumendid jm. Parema klientide teenindamise huvidest lähtuvalt toimuvad klientide vastuvõtud nii vallamajas kui Roiu päevakeskuses.

On olukordi, kus isik või pere võib sattuda ajutiselt raskesse majanduslikku olukorda, sel juhul selgitab sotsiaaltöötaja erinevaid võimalusi ja lahendusi teenuse saamiseks.

Ühekordne sotsiaaltoetus

Ühekordset sotsiaaltoetust võib isik taotleda raske majandusliku olukorra puhul, põhjendatud avalduse alusel. Vajalik on avaldusele märkida pere koosseis, sissetulekud ja kontaktandmed.

Laste hoolekanne

Lapsevanem (lapsevanemad) on kõige olulisem osapool, kes vastutab lapse hooldamise, kasvatamise ja edaspidise hariduse ning sotsiaalselt küpse isiku ettevalmistamise eest. Lapse väärtushinnangud kujunevad eelkõige tema kodus. Kui aga lapsevanemal puuduvad oskused ja ta ise pole eluks head ettevalmistust saanud, siis pole ka lootust, et lapsevanem suudab üksi last toetada ja suunata ning teha õigeid valikuid lapse tuleviku jaoks. Nüüd peabki appi tulema last ümbritsev võrgustik, milleks on kool, omavalitsus ja riik. Paljusid hoiakuid aitavad kujundada lapse eakaaslased ja meedia. Lapsed soovivad ise avastada, otsida oma tõe, kuid see kõik peab olema täiskasvanute toetusel ja suunamisel.

Märgata last, toetada valikuid, väärtustada vajadusi ja tõekspidamisi peaks olema kõigi meie täiskasvanute tegevus. Tavaliselt on kõige paremad kritiseerijad inimesed, kellel lapsed puuduvad või on veel väikelapseas. Siinkohal tasub mees pidada vanarahva tarkust: "Väiksed lapsed – väiksed mured, suured lapsed – suured mured". Sotsiaalosakonna töötajad püüavad toetada lapsevanemaid ja lapsi, aidates kujundada nende hoiakuid igapäevaelu korraldamisel ja hariduse omandamisel. Meie kõigi soov on, et meie pered oleksid terved ja tugevad, kus kasvaksid elurõõmsad, teotahtelised ja õpihimulised lapsed.

Tervishoiu- ja sotsiaalteenuste kättesaadavus sõltub iga omavalitsuse prioriteetidest ja võimalustest, lisaks veel tervishoiu- ja sotsiaalteenuste osutajate professionaalsusest ja valmidusest. Seepärast oleks väga vajalik, et riik looks kindlad standardid nii tervishoiu- ja sotsiaalteenuste osutajatele kui tarbijatele, mis tagaks tervishoiu- ja sotsiaalteenuste parema kättesaadavuse.

Loodame, et oleme teel tervema ja turvalisema ühiskonna poole, kus võidab terve mõistus, heatahtlikkus, toimib nõrgemate abistamine, toetamine ja suunamine.

Millised on meie väärtushinnangud täna, selliseks kujunevad nad homme meie laste ja lastelaste tegude näol.

Head tervist ja jätkuvat mõistvat koostööd

Maie Otsa
tervishoiu- ja sotsiaalosakonna juhataja

Roiu hambaravikabinet

Roiu hambaravikabinet alustab uut, 2006. aastat, heade uudistega. Tänu Haaslava vallavalitsuse ja vallavolikogu toetusele saame jätkuvalt pakkuda vallarahvale hambaraviteenust. Julgen väita, et paljudele oleks hammaste ravi vastasel juhul raskesti kättesaadav. Tähtis on loomulikult ka see, et patsient ei pea iga kord sõitma linna, mis on nii rahaline kui ka ajaline võit. Eriti puudutab see pensionäre ja madalama sissetulekuga inimesi.

Meie juures on käinud ravil ligi 300 täiskasvanut, mis on lühikese tegutsemisaja kohta väga hea tulemus. Loomulikult on väga hea meel selle üle, et meie juures on hakanud ravil käima väga palju lapsi (180). Oleme püüdnud läheneda igale lapsele individuaalselt, et vähendada hirmu valu ja hambaarsti ees. Mõned väikesed patsiendid on nii tublid, et käivad meie juures ilma ema või isata ja tervitavad hambaarsti juba eemalt. Kui laps on saanud eelnevalt arsti juures käimisest negatiivse kogemuse, siis kulub mõnikord mitu visiiti, enne kui laps meid usaldama hakkab. Seda suurem rõõm on siis, kui kõik hambad korda saavad. Väikestele, eelkooliealistele patsientidele on meil varuks väikesed üllatusauhinnad, millega premeerime last siis, kui ta on olnud tubli ja lasknud hamba korda teha. Nii mõnigi kord on pisike kingitus tüdrukule või poisile stiimuliks, et järgmine kord jälle tulla.

Ka sel aastal jätkame hammaste proteesimist. Kõik soovijad saavad ennast registreerida dr. Jana Annuki vastuvõtule nii telefoni teel kui ka kohapeal. Enne proteesimist tuleb

katkised hambad parandada või vajadusel eemaldada. Alates 63. eluaastast või vanaduspensionäri (pensionitunnistusel peab olema märge „vanaduspension„ või „ennetähtaegne vanaduspension„) maksab haigekassa 2000.- proteesi hinnast üks kord kolme aasta jooksul. Hambaravikabinetil on leping haigekassaga, seetõttu ei pea eelpoolnimetatud patsient seda summat proteesi hinnast ise maksma, vaid maksab puudujääva osa.

Täiskasvanu saab 1 kord aastas hambaravihüvitist 150.-, rase 450.- ja alla 1a. lapse ema 300.-

Hambaravihüvitise saamiseks vajaliku avalduse saab täita kohapeal, ilma et peaks haigekassasse minema.

Loomulikult saavad endiselt kõik kuni 19. aastased lapsed hambaravi tasuta.

Vastu tulles patsientidele, oleme pikendanud vastuvõtuaega, et saaksid tulla ka need, kes käivad linnas tööl.

Kokkuvõtteks soovime kõigile vallaelanikele terveid hambaid!

Hambaravikabineti vastuvõtuajad:

E 9 – 19

K 14 – 19

TEL. 7 490 230, 56 912 224

Kaja Võsu
hambaarst

Tasub teada: 15 praktilist soovitus igapäevaseks tervislikuks toitumiseks

1. Söö nii palju, kui kulutad – ära sõida igale poole auto või bussiga, liigu rohkem jala!
2. Rasvane toit on isuäratav, kuid söö seda väheses koguses, rasvase toidu liigne söömine ei mõju Sinu tervisele hästi!
3. Tea, et üleliigne rasv ladestatakse organismis kergesti varudeks ja kaalu kasvades isu aina kasvab.
4. Tea, et rasvaga praetud kartul annab tervelt kuus korda rohkem toiduenergiat kui keedukartul.
5. Hästi täidab kõhtu kiudaineterikas toit, näiteks leib ja odra- või kaeratooted.
6. Tee tervislik toit enda jaoks maitsvaks ning söö päevas vähemalt kahel toidukorral köögivilju (ehk 300-400 grammi). Köögiviljad täidavad kõhtu ning annavad kiudainete kõrval eluks vajalikke vitamiine ja mineraale. Tea ka, et köögiviljade söömine ei ole asendatav vitamiinipille kasutamisega, sest tablettides ei ole toitained loodusele omases vormis.
7. Kui tahad olla heas vormis, söö mõõdukas koguses toitu vähemalt kolm korda päevas, parem aga neli korda.
8. Oluline on ka see, kuidas sa sööd - võta söömiseks aega, tee seda aeglaselt laua ääres!
9. Kui Sul tekib küsimus oma toiduvalikutes ja tahad teada, kui tervislikult Sa toitud, siis pea paar päeva toidupäevikut ning kohe on selge, milliseid harjumusi pead muutma. Varsti leiad hea programmi oma toitumise analüüsiks uult avatavalt veebiaadressilt [www.terviseinfo.ee!](http://www.terviseinfo.ee)
10. Kontrolli paar korda kuus enda kehakaalu. Kui on lisandunud kaks kilo, tegutse!
11. Kasuta soola asemel toitudes maitserohelist.
12. Ära põlga piima, kui Sul ei ole selle vastu allergiat.
13. Eelista kala lihale. Rasvane kala on kümme korda parem kui rasvane liha!

14. Kindlasti joo vett, kuna vesi on see, mis kannab kõik toitained kehas sinna, kuhu vaja.

15. Söö ainult nälja pärast!

Täiendavaid nõuandeid tervisliku menüü koostamiseks:

- Koostage oma igapäevane menüü kõigest toiduainegruppidest, toituge mitmekülgset!
- Sööge rohkesti köögivilja ning rohkem rukkileiba ja teisi täisteraviljatooteid, samuti puuvilju ja marju.
- Eelistage väherasvast piima ja piimatooteid.
- Lihast võiksite 3-4 päeval nädalas loobuda, eelistage lahjat tailiha, nahata linnuliha ja kala ning vältige rasvaseid lihatooteid.
- Lisatavatest toidurasvadest eelistage oliivi- või rapsiõli.
- Sööge vähemalt 3 korda nädalas kala.
- Munakollast võiksite süüa 2-3 korda nädalas.
- Morsile ning karastus- ja mahlajookidele eelistage täismahla või nektarit.
- Sööge maiustuste asemel mett ja puuvilju.
- Keedusoola kasutamist piirake 5g-le päevas.
- Jälgi kindlasti toidupakenditel olevat informatsiooni, eriti toidu rasvasisalduse ja selles sisalduva soola hulga kohta.
- Toituge regulaarselt (mitte alla 3 korra päevas).
- Toiduvalmistamisviisidest eelistage hautamist ja keetmist.
- Vett tarbige iga päev vastavalt individuaalsele vajadusele ja tervislikule seisundile.
- Alkoholi tarvitamisel on märksõnaks mõõdukus – väikese alkoholikoguse tarbimine ja kangetele alkoholsetele jookidele madala alkoholisisaldusega õlle, siidri või veini eelistamine.

Toitumiseksperdid Mai Maser ja Inga Villa

Tuglas kahel pool Emajõge

Friedebert Tuglas (1886-1971) on koos Marie Underi ja Jaan Krossiga neid, keda on esitatud Nobeli preemia kandidaatideks. Oscari-nominente mainitakse filmitutvustuses pidevalt. Olgem siis järjekindlad ja tehkem seda teistegi suhtes.

Tuglas on pärit Ahja mõisast Emajõe parempoolse lisajõe äärest. Mitte suisa jõe kaldalt, ikka mõisa viinaköögi-äärsete tiikide kõrvalt. Tema isa oli antvärk, mõisa puussepp. Hiljemini sai isast aidamees (mis tähendas seda, et ta oli aus), veelgi pärastpoole pidas ta Tammel kõrtsi, seejärel oli Kirepis kogemustega karjaravitseja ehk vetvelsker. Kirepist tuli pere Tartusse, kus osteti maja Tallinna tänavale. Sama täna lõpus, Piibe maantee kõrval, asus rohkem kui sajandi Tartu hullumaja. Tuglas on kirjutanud nii tänavast kui sellest majastki.

Tosinkond aastat see maja Tuglase koduks siiski ei olnud, sest aastatel 1906-1917 oli ta poliitiline emigrant, vaheldumisi Soomes ja läänes. Ta käis sellal sünnimaal korduvalt, kuid mitte oma nime all ja õigupoolest salaja. Päriselt saabus ta uuesti Eestisse aprillis 1917 pärast veebruarirevolutsiooni.

Niisiis kolis Tuglas Emajõe paremalt kaldalt vasakule. Tema töökohad – ajakiri "Looming", Eesti Kirjanduse Selts, kuid ennekõike kohvik "Werner" – asusid kõik jõe paremal kaldal, teispool Kivisilda. Nõnda oli Tuglas kodulinnaski rännumees ja bussiliini kannatlik kasutaja.

Segamini paiskas kõigi eestlaste, teiste hulgas ka Tuglase elu, Teise maailmasõja algus. Tegelikult juba selle ettevalmistus alates 1930. aastate algusest. Tuglas oli noil ajal umbes sama vana kui mina praegu, poole sajandi piiril. Tal jätkus vastutustunnet seista rahvusliku kultuuri eest ka pärast selle piiri ületamist, koguni okupantidega koostöö hinnaga.

Tuglase see otsus sündis siiski enne avatud frondi jõudmist Eestisse ja enne esimest küüditamist. Küüditamist ta aimata ei osanud, rindejoone nihkumisest siia poole pidi ta aga olema kuulnud. Läänepoolsete raadiojaamade kuulajad teadsid seda juba aastal 1939 ja kui Tuglas ise noid jaamu ei kuulanudki, siis leidis kindlasti keegi, kes sellest "Werneris" rääkis.

Kuid pärast Tartu järjekordset hävitamist 1941 suvel polnud enam võimalik tulla Tallinna tänavalt teisele poole Emajõge samal kombel nagu varemalt. Kivisild oli lastud õhku. Esimene sild ülesvoolu oli kõigepealt Jänesel ja siis

Käreverel. Jänesel raudteesilla ja Kroonuuaia vahele jäi parvekoht vasakult kaldalt hullumaja kõrvalt ning paremalt Emajõe saunast õlletehase poole. Allavoolu oli esimeseks ülepääsukohaks Haaslava parv, seejärel Luunja sild, tema taga Kavastu parv.

Tuglased läksid nagu teisedki pommitamise eest Emajõest põhjemale, Saadjärve poole. Korralik mets algas Piibe ja Jõhvi maantee vahelt Vasulast. Vasula mõisas elas 17. sajandil Tartu õuekohtu kaasistuja Göran Stiernhielm (1598-1672). Teda peetakse, nagu kirjutab Paul Ariste ((1905-1990), "uusaegse rootsi kirjanduse loojaks".

Tuglased ei elanud juulis 1941 siiski mitte Stierhielmi mõisas, vaid puu all Salatsi järve ääres. Korra koguni kraavis. Oma "Eluloolistes märkmetes 1906-1944" ("Litteraria. Eesti kirjandusloo allikmaterjale. 11." Tartu, 1996) kurdab ta korduvalt, kuidas neid vaevavad hullud Tallinna täna otsast. Kuid eneses segamini olid ka mittehaiged. Iseseisvuse, või nagu kirjutab Hando Runnel, riigi kaotus, ei jätnud kedagi endiseks. Kirjutan sellest põhjusel, et Teise maailmasõja katastroof on eestlaste suhtes korralikult läbi kirjutamata. Kirjutan nimme "eestlaste suhtes", sest meie puhul on tehtud otsuseid rohkem kui uuritud tött. Tõde on aga seegi, et Friedebert Tuglas jätkas kirjutamist juba Vasula metsas. Kuidasmoodi? Ümberringi samasugused sõjapõgenikud ja "vabadusse" pääsenud hullud, "eluasemeks" paljas maa. Ent igasugune kirjutamine distsiplineerib. Ja nii ei jätnud ka Tuglas ennast puude all laokile, vaid asus tööle.

Muidugi ei võinud ta siis teada, millal mis ilmub ja mida selle eest makstakse. Looja probleem igavesti. Kuid ta pidi olema veendunud, et looja peab olema valmis.

Sellele Salatsi-perioodile järgnebki sisuliselt Haaslava-periood. Eesti kirjanduse ajaloost on vähe uuritud seda, kus on kellegi teosed kirjutatud. Koht nimelt mõjutab kunsti sündi sarnaselt ajale ja looja isikule. Poleks Haaslava, poleks ehk ka Tuglase novelli "Käsu Hansu noorus", mis küll oli mõeldud ajaloolise romaanina. Puhja köster vaevalt et Soovalt Haaslavale jõudis.

Tuglas jõudis.

Tähtveres uue aasta algul 2006

Peeter Olesk

Haaslava valla laste- ja noorte laulvõistlus

Märtsikuu esimesel pühapäeval, s.o. 5.märtsil, toimub seltsimajas Priius Haaslava valla laste- ja noorte laulvõistlus. Osa võtma on kutsutud kõik valla territooriumil elavad lauluhvilised lapsed ja noored. Võistlus toimub eri vanuserühmades, mis jaotuvad järgmiselt: kuni 7-aastased, 8-10-aastased, 11-14-aastased, 15-18-aastased.

Mõned soovivad osavõtjatele! Esitav laul võiks olla ea- ja jõukohane. Laulda võib nii fonogrammi kui mõne pilli saatel või hoopis ilma saateta - s.t. *a capella*. Kui laps või noor soovib klaverisaadet korraldajate poolt, siis tuleks sellest aegsasti teada anda.

Ja veel! Meie laulvõistlusel pole nime. Teretulnud on kõik ettepanekud ning eks siis laekunud nimede hulgast valime välja selle kõige parema.

Laulvõistlusel edukalt esinenud lastel ja noortel on edaspidi võimalus esineda valla üritustel.

Registreerida palume telefonidel 7490 130, 52 82 002

e-mail: ilona@haaslava.ee

Ilona Vaagen
kultuuri- ja sporditöö vanemspetsialist

Seikluslaagris õppisid lapsed eesti keelt

Talvisel koolivaheajal osalesid Peipsiäärsete valdade lapsed õppelaagris Kääriku puhkekeskuses, et arendada praktilise eesti keele oskust.

Laagris õpiti keelt varjatud meetoditega ehk muukeelsete ja eesti keelt kõnelevate 12-14-aastaste noorte ühiste tegevuste raames. Selleks sobivad nii erinevad tutvumismängud, laagri raames korraldatud ekskursioonid, seikluskoolitused kui ka praktiline loodusvaatlus. Näiteks seikluskoolituse käigus õppisid noored meeskonnas hakkama saamist, teineteise abistamist ning ühise eesmärgi nimel töötamist.

Laagriõppe eemärk oli aidata õppijal mõista nende ümber toimuva tähtsust ja rakendada uut õpitut sõnavara elulises situatsioonis. Laagri korraldaja, Peipsi Koostöö Keskuse projektijuhi Kärt Leppiku sõnul oli oluline tekitada laagris osalevates noortes huvi ühiskonnas toimuva vastu, et nad tahaksid ja oskaksid arutleda päevakajalistel teemadel. Uue sõnavara omandamisel keskenduti noori huvitavatele teemadele, nt enda tutvustamine, tolerants teiste rahvuste ja rasside suhtes.

Laagri projektijuhi Sille Talveti sõnul oli laste kõnekeele areng laagri jooksul silmnähtav: "Peeaaegu kõik vene lapsed täitsid laagri lõpus oma tagasisidelehed korraldajatele eesti keeles. See näitab, et mänguline situatsioon julgustab lapsi eesti keeles suhtlema."

Kärt Leppik rõhutab selle keeleõppelaagri puhul väga head koostööd Peipsiäärsete valdadega: "Meil on väga hea meel, et vallad aitasid katta osa laste osalustasudest, kuna muidu oleks projektile omafinantseeringu leidmine väga keeruline. Kavatseme sarnaseid laagreid koostöös omavalitsustega korraldada ka tulevikus ning loodame, et selle üle on hea meel nii omavalitsustel kui ka lastel ja lastevanematel." Laagri läbiviimist toetas Mitte-eestlaste Integratsiooni Sihtasutus.

Lõbusate beebide kokkusaamise koht

Peale pisikest jõulupuhkust on taas kooliteel ka meie pisipõnnid. Igal esmaspäeval kella viiest kuueni on päevakeskuse ruumid täis beebide rõõmsat lalinat ja jutuvada. Lõbusas mängu- ja tantsuringis lendab aeg kui linnutiivul. Sedasi on selgeks õpitud juba mitu huvitavat tantsu ning pillilugu. Mis saab väikesele lapsele olla toredam kui õppida oma esimesi mängu, tantsu ja laule koos kalliga emaga või isaga.

Peipsi Koostöö Keskuse korraldatud laagris osales 40 last Peipsiäärsetest valdadest (Lohusuu, Alatskivi, Kallaste, Vara ja Haaslava). Kääriku laager oli jätk sügisel koolivaheajal Rāpinas toimunud laagri, mille ajal elasid muukeelsete laste eestikeelsetes peredes. Selliste laagrite peamine eesmärk on muukeelsete Peipsi piirkonna koolialiste noorte praktilise eesti keele oskuse ja kultuurilise koostöö arendamine Eestis elavate eestlastest ja mitte-eestlastest noorte vahel.

Haaslava valla koolilastest osalesid keelelaagris:

Igor Mitrjagin, Maksim Mitrjagin, Valentina Mitrjagina, Ivo Dubolazov, Edgar Ljamin, Tuulike Tahti, Jaanus Lehtla, Kristjan Peemot, Siim Peemot, Lauri Otsa.

Kristina Kurm
Peipsi Koostöö Keskuse suhtekorraldaja

Järgnevalt mõnede emade mõtted, kes oma lapsega beebikoolis käivad.

1a. ja 3 k. Karl Eriku ema:

Lapse suhtes oleks alatu mitte käia, kui nii tore asi põhimõtteliselt koju kätte tuuakse. Olen kindlalt veendunud, et beebikoolis käimine tuleks igale lapsele kasuks. Samuti emadele, kes omavahel tutvuda ja suhelda saavad.

1a. ja 10 k. Tomi ema:

Kuna olen lapsega kodus, siis on ju väga tore, kui nädalas korragi saab laps koos teiste lastega mängida, laulda, ja tantsida.

Hea lapsevanem, tule Sinagi koos oma pisipõnniga meie mänguringi!

Ilona Vaagen
kultuuri- ja sporditöö vanemspetsialist

Õnnitleme veebruarikuus sündinuid

2	Maie Erik	1928	Haaslava
3	Koidula Borodkin	1935	Kriimani
4	Liidia Oknova Anatoly Romanov Tiiu Kama	1924 1936 1942	Roiu Tõdraste Uniküla
5	Karl Meinhard	1927	Ignase
7	Asta Koljak	1921	Lange
8	Elvi Hintser	1941	Kurepalu
9	Elsa Kaljuste Valter Paal	1922 1922	Igevere Kriimani
12	Milde Otsa Marju Nigul	1927 1944	Päkste Mõra
17	Helju Hint	1937	Uniküla
18	Enn Banner	1942	Kurepalu
20	Anna Vanaküla Ede Juhkam	1920 1937	Uniküla Haaslava
22	Koidula Mitt Ilme Piir	1918 1937	Kriimani Lange
23	Hilda-Helene Jens Valentina Kerge	1933 1935	Roiu Kriimani

	Kalju Kõiv	1935	Kriimani
24	Leonid Kahar	1946	Metsanurga
25	Ella Voltein Aleksandra Tätte	1920 1928	Kitseküla Kriimani
28	Illar Pappel Ivan Mihhailov	1929 1937	Ignase Koke

Palju õnne!

Haaslava valla kultuuri- ja spordiüritused

03.02.06	Disko ja karaoke seltsimajas Priius. Dj Karl Kukke & dj Alger Veedler	Kell 21.00
17.02.06	Koolinoorte sõbrapäeva disko seltsimajas Priius	Kell 19.00
19.02.06	Pensionäride ühenduse „Kuld lõng“ sõbrapäevapidu seltsimajas Priius	Kell 12.00
24.02.06	Vabariigi aastapäeva tähistamine Kurepalu vabadussamba juures	Kell 10.00
03.03.06	Tantsuõhtu seltsimajas Priius. Esineb Karl Madis	Kell 21.00

Paul Keres 90

Käesoleva aasta alguses tähistasime eesti malespordi suurkuju Paul Kerese 90-ndat sünniaastapäeva. Üritusi ja ettevõtmisi toimus ja on veel toimumas pea igas vallas, igas Eestimaa linnas. 10.veebruaril k.a.kell 10.00-12.00 toimub Paul Kerese 90-ndale sünniaastapäevale pühendatud spordisündmus Sillaotse Põhikoolis. Malesimultaani annab hr Aksel Rei. Huviliste tarvis on mänguvalmis 17 malelauda.

Ootame rohket osavõttu!

KODUKANDILOOD XCVII

lehekülgi Haaslava valla ajaloost

Selma Ivane-Kivijärve eksirännakud Eestist lahkumisel

Ajaloo keerdkäigud on tihti inimesi oma kodudest välja ajanud ja sundinud otsima elupaika võõrsil. Meie rahvas ei ole erandiks. Augustis-septembris 1944 lahkus kodumaalt üle 100 000 inimese. Nende seas oli ka Haaslava juurtega rahvast.

Üks kodumaalt lahkujaid oli proua Selma Ivane-Kivijärv, Haaslava valla Laugi Taari talu peretütar. 1928. aastal lõpetas ta Tartu Õpetajate Seminari, töötas õpetajana Palamusel ja Elvas. 1944-1949 elas Saksamaal ja 1949. aastast Ameerika Ühendriikides, New Yorgis.

Alljärgnev lugu on kokku pandud Selma Ivane Kivijärve kirjade põhjal:

“Mu teekond kodust lahkudes käis üle Võrtsjärve, Viljandi, Tallinna, Haapsalu Vormsi saarele, kus paberite järgi olin Vormsi kooli juhataja, ent tegelikult vallamajas ametnik. Vormsi oli muinasjutu saar. Enne olid elanikud 90% rootslased, nüüd oli seal Lõuna-Eestist tulnud talurahvast. Ka oli sakslaste poolt sisse toodud kümmekond vene perekonda, Venemaa eestlasi ja ingerlasi.

26. septembril lahkun Vormsilt Saaremaale ja 29. septembril saan koos lastega Kuressaares laevale. Kodumaalt lahkusid:

Selma Ivane Kivijärv, sünd.18.08.1903 - 41 aastat vana

Aade Kivijärv, sünd.16.02.1934 – 10-aastane

Mare Kivijärv, sünd.29.12.1935 – 8-aastane

Mai Kivijärv, sünd.22.11.1938 – 5-aastane

Toomas Kivijärv, sünd.5.01.1941 – 3-aastane

Abikaasa Mart Kivijärv, sünd.17.07.1904, suri 15. augustil 1944 ja maeti Elvasse.

1. oktoobril 1944 astusin Saksamaa pinnale Danzigis. Mul ei olnud mingit sihtkohta, kuhu minna ja nii määrati pere asukohaks põgenikelaager.

Olen Gotenhafeni laagris, kus keegi Berliinist tulnud tegelane käib perekonnapeadelt küsimas, kas tahetakse minna ida poole või läände. Muidugi minu ja Asta soov oli minna läände. Asta oli Vormsi saarelt telefonijaama operaator ja temal oli kaasas 3-aastane poeg ja 50-aastane ema. Niipalju kui saime, toetasime teineteist.

Meid saadeti edasi Frankfurdist 15 km läände, Kelsterbachi. Siin oli päris põrgu. Üks õhuhäire järgnes teisele. Läti pastori eestvõttel organiseerisime salaja lahkumist. Põgenes laagrist umbes 50 inimest. Kuhu keegi läks, ei tea, aga mina, Asta ja paar üksikut inimest sõitsime Halle. Siin oli justkui rahu maa peal. Poed kaupa täis, osta, kui luba on. Sööklates sai ilma markideta praekartulit salatiga. Läksin perega Halle läbikäigulaagrisse, sest nii suure perega on korterit võimatu leida. Paari päeva pärast saadeti meid Frankfurti Oderi ääres ja sealt Sudeedimaale Czechi elamislaagrisse.

Pühapäeva hommikul, 29. oktoobril jõudsime Ladowitzi. Asume elama endistesse kodumajanduskooli ruumidesse. Naisi ja lapsi on kokku 60 hinge. Elada võib, voodid on lihtsad, ühekordsed, sees uus laastukott ja padi. Sama päeva õhtuks esitasime linnavalitsusele kõikide kohta andmed, nimi, vanus, perekonnaseis ja kus mees asub. Hommikul saime kätte toidukaardid. Kohalik bürgermeister on väga hoolitsev isik, aga kibe "ordnungi" nõudja. Alumise korruse naistega oli tal nurinat, et miks pole ruumides värske õhk, miks pole tuulutatud.

Elamine on päris rahuldav. Neli kilomeetrit eemal, mägedes saab margivabalt pirne ja õunu osta, niipalju kui keegi kanda jõuab. See rahu lõppes veebruaris. Sileesiast Breslaust tuli palju põgenikke, toidukaarte kärbiti ja rinne lähenes.

Aprilli alguses oli teada, et Chemnitz ja Carlsbad on amide (ameeriklaste) käes.

Meie linnast voorib õöl kui päeval läbi sõjaväge. Arvame, et läänest tuuakse idarindele sõdureid, aga varsti selgub, et need hästi varustatud mehed olid kindral Vlassovi armee, keda Neuhammeris oli nuumatud ja nad siirdusid Prahasse, mitte rindele. Halb teade.

Läksin linna pealt küsima, kas meid viiakse ära. Selgus, et kuna hoolekandeaustus ei tööta, siis igaüks mingi või jäägu, kus tahab. Teatasin seda teistele ja lahkusin järgmisel päeval lastega Krima külasse, mis oli 60 km Chemnitzist. Seal oli elamislaager, kus lätlasi, sakslasi ja eestlane Vilma oma pojaga. Kõik ootasid amisid.

8 mai ennelõunal teatab keegi lätlane, kellel taskuraadio on, et sõda on lõppenud. Saksamaa on kapituleerunud. Paar tundi hiljem tuleb üks noor saksa poiss Komotaust (8 km eemal) ja teatab, et ameeriklased on linnas. Peale lõunat tuleb sakslanna ja ütleb mulle ja Vilmale, et me välja läheks, sest seal on kolm eesti sõdurit. Mehed olid Komotau haiglast välja aetud. Õeldi, et minge, kes ei taha russide kätte jääda, sest see piirkond antakse venelastele. Kutsume mehed sisse, anname neile kehakinnitust ja ise paneme samal ajal oma varanatukese kokku. Aade ja Mare väikestesse portfelligesse ja taskutesse paneme kõike, mis süüa sünnib.

Külalt väljas, ristteel on mootorsõidukite ummistus. Amid tõmbuvad välja. Ainuke vaba tee on Carlsbadi suund, aga ka seal on varsti ummistus. Vilma teadis vähe ümbrust ja andis nõu, et läheme diagonaalis üle põldude suurele maanteele. Siin oli otse imestatav kord. Kõik mootorsõidukid, autod, mootorrattad ja bussid olid üksteise järel parempoolsel tee serval ja ükski ei kippunud teisest mööda. Kõik venisid ühtlaselt. Venisime ka meie. Öösel jäime puhkama ühe küla küüni. Kui hommikul ärkasime, oli tee tühi, ainult mõni üksik rattur või jalakäija.

Selgus, et ei maksagi Carlsbadi poole minna, sest amid tõmbuvad ka sealt välja. Parem on minna otse läbi metsa endise Saksa-Austria piiri peale. Mööda väikest metsateed jõudsime õhtuks Gottesgabi. Piirisillalt lasti aga kõige enne

sõdurid ja sõjaväe voorid läbi. Tsiviilisikud pidid ootama ja neid oli juba terve jõeäär ja heinamaa täis. Piirisilla ületasime 11 mail ja sama päeva õhtul saime ühes suures talus tasuta korraliku õhtueine ja ööbimisvõimaluse talu lakas pehmetel heintel. Küll on inimesel vähe vaja, et tunda rõõmu. Meie senine toit oli olnud väga napp ja magada tuli viimasel ajal lageda taeva all.

Vilma arvas, et nüüd on kõik hästi, tšehhide vägivalda pole enam karta. Mina kahtlesin ja arvasin, et küll näeme veel vaeva. Oligi nii. Kogu maa oli nagu surmasuus. Rongid ei liikunud, poed kinni, talumajade ukсед ja õueväravad lukus. Harva näed inimest. Ainult maanteel liiguvad inimesed idast läände ja läänest sõidavad suured veoautod itta. Amid veavad venelasi, keda toodud siia tööteenistusse, piiriäärseesse raudteejaama, et Venemaale saata.

See oli must nädal. Kuidagi see möödus. Saime sigarettide eest hobuseküüti, käia ei oleks jõudnud. Peale selle olid juba poed lahti, sai osta toitu ja külvanimed andsid põgenikele ühe päeva toidukaardi.

Maikuu viimasel päeval jõudsime Eisenachi linna ligidale. Siin oli linna taga kõrgel künkal keskaegne loss – Wartburgi loss – kus Martin Luther tõlkis piiblit ladina keelest saksa keelde ja virutas kuradile tindipotiga. Näitasin lossi lastele ja rääkisin, mis seal juhtus. Jäime külasse öömajale. Talumees oli I maailmasõja ajal olnud Lätis ja tema pojad viimase sõja ajal Eestis. Pidas baltlastest palju lugu ja hoolitses hommikul ja õhtul hea toidu eest.

Teisel päeval läksime Vilmaga linna, et äkki saab mingit tööd. Lapsed jäid talusse ja nende eest oli hästi hoolitsetud. Vilma oleks mitmel pool tööd saanud, aga mind oma suure perega ei tahtnud keegi.

Nutsin pargis Lutheri mälestussamba all. Siis märkasid eemal, et ühe maja küljes on silt Polizei. Noor politseinik, nähes mu nutetud silmnägu, küsis, mis halba juhtus. Rääkisin, et mul pole võimalik kuhugi minna ja tööd saada. Politseinik teatas aga, et välismaalaste eest on hoolitsetud ja juhatas mind ühes Vilmaga endise lennuväe kasarmu juurde.

Teel tuli meile vastu noor eesti tüdruk, sini-must-valge lint rinnas. Ütles, et töötab laagri büroos. Ta tuli koos meiega tagasi ja näitas toa kätte. Enne õhtut tõime ka lapsed ära. Laagrielanike seas leidsin mitmeid tuttavaid, kes meid kostitasid.

Järgmisel päeval, 1. juunil 1945 saime laagritoidule. Algas amide aeg.

Elasin lastega oktoober 1944 kuni mai 1945 kokku 9 erinevas laagris ja linnas, peale selle veel talud ja külad, kus peatuti."

Elusaatusel võib inimese jaoks varuks olla tõeliselt ettearvamatuid keerdkäike.

Poolteist kuud varem mehe matnud, nelja väikese lapse ja kahe palja käega naine pidi kodu maha jätma ja võõrsile põgenema. Halvemini vist ei saagi enam olla.

Raske tööga ja heade inimeste ning õnne abil sai selle loo peategelane aga kõikidest raskustest edukalt üle. Lapsed ja lapselapsed said jalule aidatud ja on edukad inimesed. Vanaproua elab tütre pere juures.

2005. aasta suvel pidas proua Selma Ivane-Kivijärv koos laste-, lastelaste ja lastelastelastega New Yorgis oma 102. sünnipäeva.

Informatsioon

- 30. jaanuaril kell 19.00 toimub segakoor Priiuse selle aasta esimene proov. Teretulnud on ka uued lauljad.
- 10. veebruaril kell 10.00-12.00 toimub Sillaotsa Põhikoolis malesimultaan, mis on pühendatud Paul Kerese 90-ndale sünniaastapäevale.
- Asjalikku nõuannet saksa spetsialistidelt
SES eksperdid on tegutsenud juba üle 200 Eesti ettevõttes ja organisatsioonides.
Saksa mittetulundusühing Senior Experten Service nõustab 150 riigis.
SES ühendab üle 6500 kõrgema kvalifikatsiooniga spetsialisti- pensionäri rohkem kui 400-l erialal.
Nõustab ilma honorarita organisatsioonilistes, tehnilistes, majanduslikes küsimustes, teenuste täiustamisel, ekspordi laiendamise alal, humanitaaraladel.
Kutsuv firma majutab, toitlustab, kindlustab kohaliku transpordiga, maksab taskuraha (80 EEK päevas), ning tasub lennupiletid ja reisikindlustuse.
Info: Inge Käär, SES esindaja Eestis, tel/fax 67 70 838
Mob. 50 133 59, e-mail: inge.kaard@mail.ee
- Roiu lastaod Kukupai võtab konkursi korras tööle täiskohaga õpetaja. Avaldus, CV ja kvalifikatsiooni tõendavate kodumentide koopiad esitada hiljemalt 10. veebruariks 2006 a. aadressil Roiu Kesktänav 9 Tartumaa 62102 või e-post kukupai9@hotmail.ee
Täiendav info telefonil 5245923, 7 490 123

Politseiteated

- ✓ 19.12.2005 õhtul löödi Roiu kaupluse juures rusikaga näkku Roiu elanikule Aleksandrile, millega tekitati talle kehavigastusi. Asjaolude väljaselgitamiseks on konstaabli poolt alustatud kriminaalmenetlust Karistusseadustiku avaliku korra raske rikkumise paragrahvi alusel.
- ✓ 29.12.2005 anti Päkste külas politseile üle politseioperatsiooni „Jõulud ohutuks“ käigus kaheraudne jahipüss, mida oli hoitud ebaseaduslikult ja mille omanik oli 1973. a surnud.
- ✓ 30.12.2005 toimetati seltsimaja Priius juurest kainenema Kaspar, kes magas joobnuna avalikus kohas. Politsei karistas Kasparit väärliku teo eest väärteokorras 600 kroonise rahatrahviga.

- ✓ Ajavahemikus 14-15. jaanuar 2006 üüriti ruume seltsimajas Priius sünnipäevapeoks, mille ajal lõhuti seltsimaja inventari 5000 krooni väärtuses. Konstaabli poolt on alustatud asjaolude väljaselgitamiseks väärteomenetlust.
- ✓ 17.01.2006 teatati politseile saematerjali vargusest Langel asuvast saekaatrist, kokku on ära viidud 15,59 tm saematerjali. Asjaolude väljaselgitamiseks on alustatud kriminaalmenetlust.
- ✓ Ajavahemikul 18-20. jaanuar 2006 on Päkste küla taluhoovist varastatud 0,5 kuupmeetrit küttepuid. Varguse asjaolud on selgitamisel.

Harras Tiisler
vanemkonstaabel

Mälestame lahkunuid

Vladimir Koseson
01.03.1928- 27.12.2005
Roiu

Tatjana Kuremägi
10.01.1914- 14.01.2006
Lange